

Lovforslag nr. L 229. Fremsat den 28. april 1987 af Thoft (SF) og Albrechtsen (VS)

Forslag

til

Lov om ændring af lov om værnepligtens opfyldelse ved civilt arbejde

(Værnepligtiges adgang til at nægte militærtjeneste)

§ 1

I lov om værnepligtens opfyldelse ved civilt arbejde, jf. lovbekendtgørelse nr. 427 af 30. september 1980, som ændret ved § 1 i lov nr. 308 af 4. juni 1986, foretages følgende ændring:

I § 2, *stk. 4*, ophæves *sidste punktum*.

§ 2

Loven træder i kraft ved bekendtgørelsen i Lovtidende.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

I dag er betingelsen for at opnå militærnægterstatus, at den værnepligtige senest 4 uger efter indkaldelsesordrens modtagelse skal begære sig overflyttet til civilt arbejde ledsaget af fornødne oplysninger og dokumentation. En sådan begæring bliver normalt altid imødekommet. I perioden fra afslutningen af 4-ugers fristen, til den værnepligtige skal møde på tjenestestedet ved forsvaret eller civilforsvaret, er det vanskeligere at blive overflyttet til civilt arbejde, men ansøgninger herom vil, selv om de er indgivet for sent, i de fleste tilfælde blive imødekommet.

Såfremt en værnepligtig imidlertid indgiver ansøgning om at blive overflyttet til civilt arbejde efter, at den pågældende er begyndt at aftjene værnepligten, vil anmodningen altid blive afslået. Såfremt den pågældende alligevel insisterer på, at militærtjenesten strider mod hans samvittighed, eller vedkommende ikke kan indordne sig under de forhold, som gælder for aftjening af værnepligten ved forsvaret eller civilforsvaret, har vedkommende kun mulighed for enten at desertere eller at søge at blive efterkasseret. Såfremt der ikke er legemlige forhold, der taler for efterkassation – og det vil der normalt ikke være for den gruppe af værnepligtige, der her er tale om – er den eneste lovlige vej ud af den militære værnepligt indlæggelse på Militærpsykiatrisk Afdeling på Rigshospitalet med efterfølgende kassation.

Ca. 300 værnepligtige undersøges årligt af Rigshospitalets Militærpsykiatriske Afdeling (se bilag 1), og heraf efterkasseres ca. 200.

I en kommentar til Ritzau den 26. februar 1987 til disse tal for indlæggelser af psykiske årsager siger lederen af Rigshospitalets Militærpsykiatriske Afdeling, Gorm Odden Petersen, bl.a.: »Skønt ⅓ må sendes hjem, er hovedparten ikke syge. Nogle bryder sammen, når de indser, at de skal omgås våben og skal lære at slå ihjel, men flertallet bliver slået ud af sociale problemer, de har slæbt med sig ind i forsvaret. De har klaret sig dårligt i skolen, været arbejdsløse i længere tid og melder sig frivil-

ligt i håb om, at forsvaret kan redde dem ud af deres sociale elendighed. Samtidig har mange en forestilling om, at det hele er fest, farver og gode kammerater. I virkeligheden er der tale om en krævende uddannelse med fysiske og teoretiske krav, som mange har svært ved at håndtere. Så mange unge får et ekstra og unødvendigt hug.«

På denne baggrund foreslår lederen af Rigshospitalets Militærpsykiatriske Afdeling, at der indføres en introduktionsuge for nye værnepligtige, og at pædagogikken i militæret moderniseres, bl.a. ved at gøre de første uger nemmere.

Forslagsstillerne er enige med militærpsykiateren, når denne foreslår, at forsvarets pædagogik skal moderniseres, men en afskaffelse af kadaverdisciplinen sker nok ikke blot ved at indføre en introduktionsuge efterfulgt af nogle uger uden de stropeture, der fortsat indgår som et afgørende element i forsvarets såkaldte pædagogik.

Forslagsstillerne mener heller ikke, det er tilstrækkeligt at indføre en introduktionsuge, hvorunder de værnepligtige kan begære sig overflyttet til civilt arbejde. Erfaringerne viser, at ønsket om overflyttelse til civil værnepligt kommer i hele værnepligtsforløbet med en bølge 6–8 uger efter indkaldelsen og en ny efter 4–5 måneder. Forslagsstillerne foreslår derfor, at der sker en tilbagevenden til den tilstand, der var gældende indtil lov nr. 289 af 10. juni 1976, hvorefter en begrundet ansøgning om overflyttelse til civilt arbejde også under aftjening af værnepligt i forsvaret og civilforsvaret normalt, men ikke altid, blev imødekommet.

Forslagsstillerne konstaterer, at den bestående praksis, som det også blev dokumenteret i tv-udsendelsen den 11. november 1986 udarbejdet af en forhenværende værnepligtig i forsvaret, Per Kaae, og som det fremgår af ovenstående citat fra militærpsykiateren Gorm Odden Petersen, medfører, at en værnepligtig, som af samvittigheds- eller andre tungtvejende grunde ønsker at blive hjemsendt, kun kan opnå dette gennem indlæggelse på Militærpsykiatrisk Afdeling og med en psykiatrisk diagnose i hånden som prisen for hjemsendelsen. En diagnose, der – til trods for at hovedparten

efter militærpsykiaterens opfattelse ikke er syge – kan forfølge den pågældende i resten af hans tilværelse.

Forslagsstillerne gør opmærksom på, at nogle af problemerne med de mange efterkassationer uden tvivl skyldes meget dårlige arbejdsforhold i forsvaret, der ofte viser sig helt uden den smidighed, der er kendetegnet i det civile liv. Et lille eksempel viser problemerne.

En værnepligtig havde lige fået et barn, da moderen kort efter fødslen blev alvorligt syg. Den værnepligtige bad sig fri for at kunne passe mor og barn, men blev det nægtet. Han havde derfor ikke andet valg, end at lade sig indskrive på Militærpsykiatrisk Afdeling for ad denne vej at blive efterkasseret og hjemsendt.

Forslagsstillerne finder denne anvendelse af psykiatrien uheldig og uacceptabel. Med dette forslag ønsker vi atter åbnet op for muligheden for, at værnepligtige kan fortryde og begære sig midlertidigt hjemsendt med henblik på at aftjene den re-

sterende del af tjenestetiden som militærnægtere.

Bemærkninger til lovforslagets enkelte paragraffer

Til § 1

Formålet med at lade sidste punktum i § 2, stk. 4, udgå er, at indenrigsministeren herefter vil have mulighed for at behandle ansøgninger om overflyttelse til militærnægtertjeneste også efter, at den værnepligtige har påbegyndt aftjeningen af sin værnepligt ved forsvaret eller civilforsvaret. Forslagsstillerne ønsker denne mulighed administreret rimelig liberalt og er samtidig indforstået med, at den værnepligtige midlertidigt hjemsendes for senere at blive indkaldt til aftjening af den alternative tjeneste.

Til § 2

Lovændringen bør træde i kraft straks ved bekendtgørelsen i Lovtidende.

Bilag 1

Nogle spørgsmål fra Folketingets forsvarsudvalg til forsvarsministeren samt dennes besvarelser heraf (Forsvarsudvalget, Folketingsåret 1986–87, alm. del – bilag 94)

Spørgsmål 14:

På baggrund af tv-udsendelsen »Sådan set« den 11. november 1986 bedes det oplyst, om det er korrekt, at den eneste måde, en indkaldt værnepligtig kan forlade forsvaret på, er gennem indlæggelse på militærpsykiatrisk afdeling, hvilket angiveligt skulle ske med ca. 300 værnepligtige om året.

Svar:

Dette er ikke korrekt.

Langt størsteparten af forsvarets indkaldte værnepligtige gennemfører den militære uddannelse.

En del af de værnepligtige hjemsendes dog før tiden på grund af efterkassation. For mødehold 1981–1985 udgjorde de efterkasserede således 6,5 pct.–7,5 pct. af de mødte værnepligtige, heraf ca. 2 pct. af psykiske årsager. Øvrige årsager er i altovervejende grad ryg- og benlidelser.

Rigshospitalets Militærpsykiatriske Afdeling undersøger årligt ca. 300 værnepligtige. Der hjemsendes knap 200 pr. år af psykiske årsager.

Spørgsmål 16:

Vil ministeren sikre, at de værnepligtige, som straks efter påbegyndt aftjenelse af værnepligt fortryder, at de ikke har valgt at blive militærnægtere, får mulighed for at forlade forsvaret uden derved at skulle undergives psykiatrisk behandling, som kan forfølge de pågældende for resten af livet?

Det bedes herunder oplyst, om ministeren f.eks. vil overveje at gennemføre en måneds fortrydelsesfrist for værnepligtige i forsvaret, og om ministeren vil sikre, at folk, der af samvittighedsårsager kommer til den erkendelse, at aftjenelse af den militære værnepligt er i modstrid med deres samvittighed, efter at de har lært vilkårene at kende, kan anmode

om at blive overført til militærnægtertjeneste?

Svar:

De værnepligtiges adgang til efter mødet at begære sig overført til civilt arbejde blev afskaffet som led i regeringens beslutning af 20. marts 1975 om regulering af værnepligtsmassen. Baggrunden herfor var, at en sådan afgang under uddannelsen ikke alene betyder, at den pågældende militære enhed mangler værnepligtige, men ofte tillige, at hele enhedens uddannelsesprogram slås i stykker. Dette medfører spild af uddannelse såvel for den enkelte værnepligtige, som ikke fuldfører sin uddannelse, som for den enhed, han forlader. Disse begrundelser er stadig gældende.

I overensstemmelse med regeringsbeslutningen blev loven om værnepligtiges opfyldelse ved civilt arbejde ændret ved lov nr. 289 af 10. juni 1976, således at ansøgning om overførelse til civilt arbejde skal være indsendt inden 4 uger efter indkaldelsesordrens modtagelse, jf. § 2, stk. 1, i Indenrigsministeriets lovbekendtgørelse nr. 427 af 30. september 1980.

Ifølge samme lovs § 2, stk. 4, kan indenrigsministeren, når særlige omstændigheder taler herfor, behandle en ansøgning, uanset at fristen ikke er overholdt, eller uanset at ansøgeren allerede én gang har været overført til civilt arbejde. En ansøgning skal dog altid afvises, når den er indsendt, mens den værnepligtige er til tjeneste.

De orienteringer, der gives de værnepligtige om mulighederne for at gøre værnepligts-tjeneste ved civilt arbejde, såfremt militær tjeneste af enhver art er uforenelig med deres samvittighed, findes fuldt dækkende som baggrund for en samvittighedsmæssig overvejelse og stillingtagen før mødet.

Bilag 2

I dette bilag er optrykt den gældende formulering af den paragraf, der berøres af lovforslaget

§ 2. Ansøgning om overførelse til civilt arbejde indsendes til indenrigsministeren ledsaget af fornødne oplysninger og dokumentation. Ansøgningen skal være indsendt inden 4 uger efter indkaldelsesordrens modtagelse.

Stk. 2. De værnepligtige skal i forbindelse med indkaldelsesordren vejledes om adgangen til at blive overført til civilt arbejde og om reglerne i stk. 1.

Stk. 3. En værnepligtig kan kun én gang blive overført til civilt arbejde.

Stk. 4. Indenrigsministeren kan, når særlige omstændigheder taler herfor, behandle en ansøgning, uanset at fristen i stk. 1 ikke er overholdt, eller uanset at ansøgeren allerede én gang har været overført til civilt arbejde. En ansøgning skal dog altid afvises, når den er indsendt, medens den værnepligtige er til tjeneste.